

Igitabo cya Daniyeli — Nimero Ijana na Mirongo Ine

Isezerano rya Nyuma: Guhishura Uruhare rwa Eliya Mbere y'Umunsi w'Umwami

Jeff Pippenger
2024-03-16

Isezerano rya nyuma ryo mu Isezerano rya Kera ni uko mbere y'umunsi ukomeye kandi uteye ubwoba w'Umwami, Eliya azaza.

Mwibuke amategeko ya Mose umugaragu wanjye, ayo namutegetse i Horebu ku bwa Isirayeli yose, ari yo mategeko n'amateka. Dore, nzaboherereza Eliya umuhanuzi mbere y'uko umunsi ukomeye kandi uteye ubwoba w'Uwiteka uza: kandi azagarura umutima wa ba se ku bana babo, n'umutima w'abana ku ba se, kugira ngo ntazaza nkubita isi umuvumo. Malaki 4:4–5.

Eliya uza mbere y'“umunsi ukomeye kandi uteye ubwoba w'Uwiteka,” ni intumwa y'umuntu ku giti cye, kandi ni n'umuryango ufitanye isano n'ubutumwa iyo ntumwa itangaza. Bityo rero, Eliya woherejwe ni ba bantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine badapfa, nk'uko Enoki na Eliya babihagarariye. Abo ni bo bazamurwa nk'ikirango mu gihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba.

Eliya wo mu minsi y'imperuka na we yagereranyijwe na Yohana Umubatiza, ariko Yohana ntiyagereranyaga ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Yagereranyaga abifatanya n'uwo murimo kandi bakemera ubutumwa bw'intumwa yo mu minsi y'imperuka, hanyuma bakicwa n'ubupapa mu gihe cy'akaga k'itegeko ryo ku Cyumweru gatangira ku itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba kandi kakarangira igihe Mikayeli ahagurukiye, maze ubupapa bukagera ku iherezo ryabwo butagira n'umwe wo kubutabara.

Eliya ahagarariwe ku Musozi wa Karumeli, kandi Yohana ahagarariwe mu cyumba cy'ibirori bya Herode. Abo bahamya babiri b'amateka bagaragaza imitwe ibiri y'abantu b'Imana bo mu minsi y'imperuka ihagarariwe mu Ibyahishuwe igice cya karindwi. Abo ijana na mirongo ine na bane n'icyo giterane kinini bihura n'Umusozi wa Karumeli n'ibirori by'isabukuru y'amavuko ya Herode. Iyo mirongo ibiri y'ubuhanuzi itanga urufatiro rwizewe rwo kumenyekanisha neza ibice bigize umutwe wa munani, ni ukuvuga uwo mu mitwe irindwi ivugwa mu Ibyahishuwe cumi na karindwi, hamwe n'amakuru ahagije y'ubuhanuzi asobanura neza uko n'impamvu perezida wa nyuma, ari we perezida wa munani ukomoka muri ba barindwi, ahinduka umunyagitugu mukuru wa Leta Zunze Ubumwe z'Amerika mu migendekere ya nyuma y'ubwami bwa gatandatu bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya.

Ku itegeko ryo ku Cyumweru, ubwo bumwe bw'impande eshatu burasohozwa.

“Binyuze ku itegeko rishyiraho ubutegetsi bw'Ubupapa mu kurenga ku mategeko y'Imana, igihugu cyacu kizitandukanya burundu no gukiranuka. Igihe Ubuprotestanti buzarambura

ukuboko kwabwo hakurya y'umworera kugira ngo bufate ukuboko kw'ububasha bw'i Roma, igihe buzasandara hakurya y'inyenga kugira ngo buhuze amaboko na Mwuka, igihe, munsu y'ingaruka z'ubu bumwe bwikubye gatatu, igihugu cyacu kizihakana buri hame ry'Itegeko Nshinga ryacyo nk'ubutegetsi bw'Abaprotestanti n'ubwa repubulika, kandi kigateganywa uburyo bwo gukwirakwiza ibinyoma n'ibiyobya by'ubupapa, ni bwo tuzamenya ko igihe cyo gukora kw'igitangaza kwa Satani kigeze kandi ko imperuka iri bugufi." Testimonies, volume 5, 451.

Nyamara muri iki kigereranyo harimo urukurikirane, kandi urwo rukurikirane ni ingingo y'ijambo ryahumetswe. Ni igikorwa kiba igihe cy'itegeko, ari na cyo mu buryo bumwe gisa n'igikorwa kimwe rukumbi, nyamara mu by'ukuri kikaba ari urukurikirane rw'ibikorwa byateguwe neza cyane. Ku "itegeko" Leta Zunze Ubumwe z'Amerika zireka kuba ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya, bisobanura ko ari aho ubwami bwa karindwi butangirira; ariko ubwami bwa karindwi bwemera guha inyamaswa ubwami bwabwo. Iyo umuhanuzi w'ibinyoma aneshejwe, ikiyoka gifata umwanya wacyo, maze ako kanya kigaha inyamaswa igice cy'ubwami bwacyo.

Ku Musozi wa Karumeli hari abahanuzi ba Bali magana ane na mirongo itanu, kandi hari n'abahanuzi magana ane b'ikibira bari i Samariya, barira ku meza ya Yezebeli.

Nuko rero tuma, unkoranyirize Abisirayeli bese ku musozi wa Karumeli, n'abahanuzi ba Bali magana ane na mirongo itanu, n'abahanuzi b'ibigirwamana byo mu mashyamba magana ane, barira ku meza ya Yezebeli. 1 Abami 18:19.

Eliya agaragaza ko guhangana kwabereye ku musozi wa Karumeli ari impaka, atari gusa ikibazo cy'uwo Imana y'ukuri yari yo, ahubwo ko nanone byari impaka ku wahanuraga by'ukuri.

Nuko Eliya abwira abantu ati: "Jyewe, ni jye jyenyine usigaye ndi umuhanuzi w'Uwiteka; ariko abahanuzi ba Bāli ni abantu magana ane na mirongo itanu." 1 Abami 18:22.

Igihe ituro rya Eliya ryakongorwaga n'umuriro wamanutse uvuye mu ijuru, yahise yicisha amaboko ye ubwe abahanuzi ba Baali magana ane na mirongo itanu.

Maze Eliya arababwira ati: Nimufate abahanuzi ba Bayali; ntihakagire n'umwe muri bo ucika. Nuko barabafata; Eliya arabamanura abageza ku mugezi wa Kisoni, abicirayo. 1 Abami 18:40.

Bāli yari ikigirwamana cy'ikinyoma cy'ubugabo, kandi ba bahanuzi magana ane bo mu gashyamba k'inyegamo, bari bagisigaranye na Yezebeli, bariraga ku meza ye mu murwa wa Samariya, ni bo bahanuzi b'ikigirwamana cy'umugore, Asitaroti. Ikigirwamana cy'umugore cyarokotse ubwicanyi Eliya yakoreye abahanuzi ku Musozi wa Karumeli.

Abantu bari kuri uwo musozi bikubita hasi bubamye kubera ubwoba no gutinya imbere y'Imana itaboneka. Ntibashobora guhanga amaso uwo muriro urabagirana kandi ukongora woherejwe uturutse mu Ijuru. Batinya ko bazarimburwa kubera ubuhakanyi bwabo n'ibyaha byabo. Barangurura ijwi rimwe, rikumvikana hejuru y'umusozi kandi rikagera mu bibaya biri munsu yabo mu buryo buteye ubwoba kandi busobanutse neza, bati: "Uwiteka ni we Mana; Uwiteka ni we Mana." Amaherezo Isirayeli irakangutse kandi ivuye mu bushukanyi. Babona icyaha cyabo n'ukuntu basuzuguye Imana bikomeye. Uburakari bwabo bwabyutse burwanya

abahanuzi ba Bāli. Ahabu n'abatambyi ba Bāli barebaga, bafite ubwoba bukomeye, uko imbaraga za Yehova zigaragariye mu buryo butangaje. Hongeye kumvikana ijwi rya Eliya abwira abantu, mu magambo y'itegeko atangaje kandi akomeye, ati: "Mufate abahanuzi ba Bāli; ntihakagire n'umwe muri bo ucika." Kandi abantu bari biteguye kumvira ijambo rya Eliya. Bafashe abo bahanuzi b'ibinyoma bari barabayobeje, babajyana ku mugezi wa Kishoni, maze aho Eliya ubwe, n'ukuboko kwe, yicirayo abo batambyi b'abasenga ibigirwamana." Review and Herald, 7 Ukwakira 1873.

Umusozi Karumeli ushushanya itegeko rya ku Cyumweru rigiye kuza vuba muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika. icyo gihe ni ho ibendera ry'abahumbi ijana na mirongo ine na bane (bashushanyijwe na Eliya), rihagurutswa. Ni ho ihembe nyakuri ry'Abaporotesitanti ryerekanirwa mu buryo bugaragara, ritandukanyijwe n'ihembe ry'Abaporotesitanti ry'impimbano, riri i Samariya, rirya ibyokurya bya Yezebeli. Ni ho ihembe rya Repubulikani, ryari ryarabaye ihembe ry'itorero na leta byombi kugeza ku Musozi Karumeli, rigera ku iherezo ryaryo nk'ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya. icyo gisigara icyo gihe ni Ahabu, n'ishyanga rye rigwijwe inshuro icumi, na Yezebeli, wari warihishe i Samariya, mu gihe yasangiraga ku meza n'Abaporotesitanti b'abahakanyi. Ubwami bwa gatandatu buba burangiye, maze imvura igahita iza nta rugero.

Mu munsu mukuru wo kwizihiza ivuka rya Herode, Eliya, ahagarariwe na Yohana Umubatiza, ari muri gereza y'Abaroma ategereje kurokorwa cyangwa urupfu. Nta bahanuzi ba Bayali bahari kugira ngo bakore imbyino y'ubushukanyi, keretse Salome, umukobwa wa Yezebeli. Herode n'incuti ze z'ibwami basinze divayi ya Babuloni, kuko umunsu we w'amavuko na wo ugereranya itegeko ryo ku Cyumweru, kandi amahanga yose yatangiye kunywa divayi ya Babuloni ku wa 11 Nzeri 2001, mbere cyane y'iryo tegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba.

Hanyuma y'ibyo mbona undi mumalayika amanuka ava mu ijuru, afite ubutware bukomeye; isi imurikirwa n'ubwiza bwe. Arangurura ijwi rikomeye cyane, aravuga ati: Babuloni ikomeye iraguye, iraguye, ihindutse ubuturo bw'abadayimoni n'indiri ya buri mwuka wanduye, n'akazu ka buri nyoni ihumanye kandi yangwa. Kuko amahanga yose yanyoye kuri divayi y'uburakari bw'ubusambanyi bwayo, kandi abami bo mu isi basambanye na yo, n'abacuruzi bo mu isi bakize cyane kubera ubwinshi bw'ibinezeza byayo. Ibyahishuwe 18:1-3.

Iyi mirongo itatu yasohoye ubwo inyubako zikomeye za New York, ari zo minara y'impanga, zasenywaga n'igikorwa cy'Imana.

"Mbese ubu haza ijambo rivuga ko natangaje yuko New York igomba gukurwaho n'umuhengeri ukomeye? Ibyo sinigeze mbivuga. icyo navuze ni uko, ubwo narebaga inyubako nini zirimo kuzamuka yo, igorofa ku rindi, navuze nti: 'Mbega ibintu biteye ubwoba bizabaho igihe Uwitwaga azahaguruka kugira ngo anyeganyeze isi bikomeye! Ni bwo amagambo yo mu Ibyahishuwe 18:1-3 azasohora.' Igice cya cumi n'umunani cyose cy'Ibyahishuwe ni umuburo w'ibigiye kuza ku isi. Ariko nta mucyo wihariye mfite ku byerekeye ibigiye kuza kuri New York, keretse ko nzi yuko umunsu umwe ize nyubako nini zaho zizahirikwa n'ihindukizwa n'ihirikizwa ry'imbaraga z'Imana. Uhereye ku mucyo nahawe, nzi yuko kurimbuka kuri mu isi. Ijambo rimwe rivuye ku Mwami, gukozwaho kumwe kw'imbaraga ze zikomeye, kandi ize

nyubako z'igitangaza zizagwa. Hazabaho ibintu biteye ubwoba ku buryo tudashobora kubitekereza.” Review and Herald, July 5, 1906.

Itegeko ry'icyumweru rizaza vuba rigereranywa n'ijwi rya kabiri ryo mu Byahishuwe igice cya cumi n'umunani, kandi rihagarariye Karumeli ya Ahabu, ndetse n'umunsi mukuru w'isabukuru ya Herode. Herodiya, ari na we Yezebeli, ntaba ahari muri uwo munsi mukuru wa Herode wo gusinda, nk'uko na Yezebeli atari ahari ku Musozi wa Karumeli. Kugeza ku itegeko ry'icyumweru, yari yaribagiranye muri ya myaka mirongo irindwi y'ikigereranyo y'ubutegetsi bw'inyamaswa yo mu isi, ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya. Igihe Yezebeli yakiraga uruguma rwe rwica mu 1798 no mu 1799, ubwami bwa gatandatu (Leta Zunze Ubumwe z'Amerika) bwatangiye igihe cyabwo nk'ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya. Iyo ubwami bwa gatandatu burangiye, ni bwo agaruka maze agatangira kuririmba indirimbo ze no gusambana n'amahanga yose yo mu isi.

Indirimbo ze z'ubusambanyi na divayi zatangijwe mu buryo bw'ubuhanuzi ku wa 11 Nzeri 2001, ariko ibyo byari gusa igihe cyo kwitegura, nk'uko byari byaragaragajwe n'imyaka mirongo itatu yo kuva mu 508 kugeza mu 538, ku nshuro ya mbere yafashe intebe y'ubwami. Kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, igihe ubwami bwa gatandatu bwicwa n'amaboko ya Eliya, yari yarahishwe muri Samariya. Icyo gihe Yohana Umubatiza aba afungiyeye muri gereza ye, ategereje gucungurwa cyangwa urupfu.

Herodi n'incuti ze b'inshuti ze zari zarasinze vino ya Babuloni, ubwo Salome, umukobwa wa Herodiya (Yezebeli), yakoraga umubyino we wo kureshya cyane, maze Herodi agaragaza ibyifuzo bye by'irari n'iby'ubusambanyi bwo mu muryango. Yari yarafashwe rwose n'ibimenyetso by'umubiri by'uwo mukobwa w'umugore we, amwizeza kumuha kugeza ku gice cya kabiri cy'ubwami bwe.

Nuko umunsi uboneye usohoye, Herode ku munsi wo kwizihiza ivuka rye akorera abatware be, n'abakuru b'ingabo, n'abanyacyubahiro bo muri Galilaya umunsi mukuru; maze umukobwa wa Herodiya uwo yinjiye arabyina, ashimisha Herode n'abari basangiye na we, umwami abwira uwo mukobwa ati: Nsaba icyo ushaka cyose, ndagiguha. Aramurahirira ati: Icyo uzansaba cyose nzakiguha, kugeza no ku gice cya kabiri cy'ubwami bwanjye. Arasohoka abwira nyina ati: Ndasaba iki? Aramusubiza ati: Umutwe wa Yohana Umubatiza. Aherako ahita yinjirana umuvuduko kwa mwami, arasaba ati: Ndashaka ko umpa nonaha ku ibahani umutwe wa Yohana Umubatiza. Umwami arababara cyane; nyamara ku bw'indahiro ye no ku bw'abari basangiye na we, ntiyashaka kumwima. Uwo mwanya umwami atuma umwicanyi, ategeka ko bazana umutwe we; aragenda amuca umutwe ari muri gereza, azana umutwe we ku ibahani, awuha uwo mukobwa; na we awuha nyina. Mariko 6:21–28.

Ijwi rya mbere ryo mu Byahishuwe cumi n'umunani ryumvikanye ku wa 11 Nzeri 2001, kandi ijwi rya kabiri rizumvikana ku itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Mu mateka agaragazwa muri Yohana igice cya gatandatu, ijwi rya mbere ryo mu 2001 ryari ijwi rya Kristo abwira abigishwa Be ko bagomba kurya umubiri We no kunywa amaraso Ye, kuko Yari Umugati w'ukuri wavuye mu Ijuru. Icyo gihe cyatangiriye i Galilaya, kirangira no kwezwa kw'abigishwa Be bamuvuyeho muri Yohana igice cya GATANDATU, umurongo wa MIRONGO ITANDATU

N'ITANDATU. Ayo mateka yatangiriye i Galilaya n'ikigeragezo cyerekeye ibyokurya, arangira ku ishyirwa mu bikorwa ry'ikimenyetso cy'inyamaswa, nk'uko bishushanywa n'umubare w'izina rya papa, ari wo GATANDATU, GATANDATU, GATANDATU. Galilaya bisobanura "ahindurirwa inzira," kandi ku wa 11 Nzeri 2001 hari "ihindurirwa ry'inzira" ry'ubuhanuzi (Galilaya), kandi umunsi mukuru w'amavuko wa Herode wari kumwe n'ubuyobozi bwa Galilaya. Ijwi ritangira ryo mu Byahishuwe igice cya cumi n'umunani, n'ijwi rirangiza ryo mu Byahishuwe cumi n'umunani, byombi bishushanywa na Galilaya, ari ho hantu ho guhindurirwa inzira.

"Mu mateka ya kera harimo amasomo akwiriye kwigirwaho; kandi aya aributswe kugira ngo bose bumve yuko Imana ikora muri gahunda imwe n'iyi yahoranye iteka. Ukuboko kwayo kugaragarira mu murimo wayo no mu mahanga ubu, nk'uko kwahoraga kugaragara kuva ubwo ubutumwa bwiza bwabanje kubwirizwa Adamu muri Edeni.

Hari ibihe bibera impinduka zikomeye mu mateka y'amahanga no mu mateka y'itorero. Mu bugenzuzi bw'Imana, iyo ibyo bihe bitandukanye by'amage bigeze, umucyo ugenewe icyo gihe uratangwa. Iyo wakiriwe, habaho gutera imbere mu by'umwuka; ariko iyo wananzwe, hakurikiraho gusubira inyuma mu by'umwuka no kumeneka kw'ubwato. Uwitwaga, mu ijamba Rye, yahishuye umurimo w'ivugabutumwa ukorwa ushize amanga nk'uko wakomeje gukorwa mu bihe byahise, kandi uko uzakorwa mu gihe kizaza, ndetse ukageza ku rugamba rwa nyuma, ubwo ibikoresha bya Satani bizakora igikorwa cyabyo cya nyuma gitangaje." Bible Echo, August 26, 1895.

Galilaya yo mu mwaka wa 2001, na Galilaya yo ku itegeko rya vuba ry'Umunsi w'Icyumweru, bigaragaza igihe umucyo w'imvura y'itumba usukwa. Mu mwaka wa 2001 habayeho isukwa riringaniye, ariko ku ijwi rya kabiri risukwa nta rugero, nk'uko bigereranywa n'isukwa rikomeye cyane ryakurikiyeho nyuma y'uko Eliya yishe abahanuzi ba Baali, ryabereye mu birori by'isabukuru y'amavuko ya Herode. Isabukuru y'amavuko ya Herode igaragaza ivuka ry'ubwami bwa karindwi bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya, buhita bukurikira urupfu rw'ubwami bwabubanjirije. Leta Zunze Ubumwe za Amerika zatangiye gutegeka mu mwaka wa 1798, ku rupfu rw'ubwami bwa gatanu, kandi ku rupfu rw'abahanuzi ba Baali, isabukuru y'amavuko y'ubwami bwa karindwi iba igeze. Ubwo bwami bwa karindwi bugereranywa n'ubwami bwo mu majyaruguru bwa Ahabu bufite ibice icumi, kandi na Herode abugereranya, kuko ari uhagarariye ubwami bwo mu majyaruguru bufite ibice icumi bwa Roma ya gipagani.

Kandi amahembe cumi wabonye ku nyamaswa, ayo ni yo azanga maraya, amuhindure umusaka kandi yambaye ubusa, kandi azarya umubiri we, anamucanisha umuriro. Kuko Imana yabishyize mu mitima yabo kugira ngo bakore ibyo ishaka, bemeranye, kandi baha ubwami bwabo iyo nyamaswa, kugeza ubwo amagambo y'Imana azasohorera. Nuko wa mugore wabonye ni wo murwa ukomeye utegeka abami bo mu isi. Ibyahishuwe 17:16-18.

Herodi yemera gusohozza indahiro yagiriye Salome, no kumuha umutwe wa Yohana, kandi indahiro ye yerekanwe ko igera no ku gice cya kabiri cy'ubwami bwe. Abami icumi bo mu Muryango w'Abibumbye, nubwo banga maraya, bemera guha ubwami bwabo bwa karindwi ya mutwe wa munani, ukomoka kuri ya mitwe irindwi yabanje. Bemera ubwami bushingiye ku ihuzwa rya Leta y'isi yose, ihujwe n'itorero ryayo ry'isi yose. Ariko ubwo bukwe ni ubukwe bwa

Kilatini, si ubukwe bw'Icyongereza, kuko ubukwe bwabo bwerekanwa n'uko "umugore" ategeka "abami." Mu bukwe bwa Kilatini, umuryango ugumana izina ry'umugore, si iry'umugabo; kandi izina ry'ubu bukwe bw'impande ebyiri ni ingingo y'ingenzi mu nkuru y'ubuhanuzi.

"Abami n'abategetsi n'abagenga ibihugu bishyizeho ubwabo ikimenyetso cya antikristo, kandi bagaragazwa nk'icyo kiyoka kijya kurwanya intore z'Imana—abubahiriza amategeko y'Imana kandi bafite kwizera kwa Yesu." Testimonies to Ministers, 38.

Tuzakomeza iki cyigisho mu ngingo ikurikira.

Ijambo Yesaya mwene Amози yeretswe ku byerekeye u Buyuda na Yerusalemu. Kandi bizaba mu minsi y'imperuka ko umusozi w'inzu y'Uwiteka uzashyingwa ku mutwe w'imisozi, kandi uzashyirwa hejuru y'udusozi; kandi amahanga yose azawugana. Kandi abantu benshi bazagenda bavuga bati: Nimuze, tuzamuke tujye ku musozi w'Uwiteka, ku nzu y'Imana ya Yakobo; kandi izatwigisha inzira zayo, natwe tuzagenda mu migenzereze yayo; kuko i Siyoni ari ho amategeko azaturuka, n'ijambo ry'Uwiteka rikazava i Yerusalemu.... Uwo muni abagore barindwi bazafata umugabo umwe bavuga bati: Tuzirwarira ibyokurya byacu, twiyambike n'imyambaro yacu ubwacu; icyakora twemerere twitirirwe izina ryawe, ukureho igisuzuguriro cyacu. Uwo muni ishami ry'Uwiteka rizaba ryiza kandi rifite ikuzo, n'imbuto zo mu gihugu zizaba indashyikirwa kandi nziza ku barokotse bo muri Isirayeli. Kandi bizaba yuko usigaye i Siyoni, n'usigajwe i Yerusalemu, azitwa uwera, ari we wese wanditswe mu bazima i Yerusalemu: igihe Uwiteka azaba amaze gukuraho umwanda w'abakobwa ba Siyoni, kandi amaze kweza amaraso ya Yerusalemu ayakuyemo rwagati haho ku mwuka w'urubanza no ku mwuka wo gutwika. Yesaya 2:1-3, 4:1-4.